

Hove, Cor ten (2002). Faro: de ramp na de ramp. Van slachtoffer naar probleem. 's-Gravenhage: Elsevier Overheid. ISBN 90 590 1808 7, 313 pagina's

Inleiding

In oktober 1992 stortte een vliegtuig vanuit Schiphol neer op de Bijlmermeer. Twee maanden later crashte een DC-10 van Martinair op de landingsbaan in Faro. Velen kwamen om. Anderen overleefden deze traumatische gebeurtenis onder wie het echtpaar Ten Hove op weg naar hun welverdiende vakantie. Cor ten Hove beschrijft in dit boek het verslag van de crash en de tien jaren die daarop volgden. Hun veilige wereld is verloren gegaan en, zo lezen we in dit boek, een wereld vol onbegrip treedt hen tegemoet. Het echtpaar is verbijsterd, niet alleen door de rampervaringen, maar ook door het ontbrekende besef van de gevolgen. Niet zozeer van hun directe omgeving maar juist bij personen en instanties, waar zij begrip en hulp verwachtten.

Inhoud

Het boek bestaat uit vier delen.

In het eerste deel beschrijft de auteur in dagboekvorm de dagen voor vertrek en het moment dat de ramp zich voltrekt, seconde per seconde. Boeiend hierin is dat in de beschrijvingen van zijn eigen ervaringen de peritraumatische dissociatie is te herkennen. Dit fenomeen is de onmiddellijke dissociatieve respons op een extreme gebeurtenis die is te karakteriseren als een gevoel van onwerkelijkheid, een veranderen in de ervaring van tijd en ruimte, ervaringen van depersonalisatie en een veranderd besef van het eigen lichaam (Kleber & Van der Hart, 1998). De gedissocieerde (vernuwing van het bewustzijn) gewaarwording wordt afgewisseld met feitelijke beschrijvingen die de auteur achteraf heeft verkregen. Hierdoor krijgt niet alleen de lezer een geïntegreerd verhaal maar zorgt de auteur zelf ook voor een integratie van zijn ervaringen.

Deel 2 beschrijft, opgedeeld in hoofdstukken per jaar, een relaas van de tien jaar die volgen op de ramp. Het echtpaar komt in aanraking met de verschillende takken van hulpverlening die vaak vol-ledig los van elkaar opereren, terwijl de klachten juist onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Uit de beschrijvingen van de lichamelijke en psychische problemen, blijkt dat bij beiden sprake is van posttraumatische stressstoornis, maar de diagnose wordt opvallend laat gesteld. Door het gebrek aan goede diagnostiek ontbreekt het ook aan erkenning voor de klachten. Daardoor worden ze van kastje naar de muur gestuurd en krijgt je wel met hen te doen. Aanvankelijk wordt Ten Hove door de hulpverleningsinstanties gezien als slachtoffer, maar langzaam verandert zijn status in die van een probleem. De schrijfstijl van de auteur is voornamelijk feitelijk met hier en daar een cynische ondertoon gericht op de maatschappij. Hij schrijft niet vanuit de verongelijkte slachtofferpositie, maar geeft een redelijk feitelijke beschrijving waardoor bij de lezer gevoelens ontstaan als moedeloosheid, machteloosheid en boosheid. Gevoelens die zich ongetwijfeld ook door de jaren heen bij het echtpaar hebben afgewisseld. Ook raakt het je als lezer wanneer er in-eens toch iemand begrip toont voor wat het stel meemaakt. Triest is te lezen dat empathie slechts verkregen wordt in de contacten met lotgenoten.

Naast het persoonlijk verslag doet Ten Hove (deel 3) ook aanbevelingen voor de verbetering van nazorg na rampen. Duidelijk is dat hij met het schrijven van dit boek zijn machteloosheid probeert te hanteren. De aanbevelingen zijn mijns inziens een beetje te veel. Doordat de nazorg bij rampen is geïntensiveerd na de Bijlmer-, de Hercules- en de Dakota-ramp, de vuurwerkramp in Enschede en de nieuwjaarsbrand in Volendam, is er gelukkig inmiddels veel veranderd. Het boek eindigt met een deel waarin de bevindingen worden beschreven van de enquêtes die door het Crisis Onderzoek Team aan overlevenden en nabestaanden van de Faro-ramp zijn toegestuurd. Dit deel laat zien dat het verhaal van Ten Hove niet op zichzelf staat. Veel overlevenden van de ramp hebben problemen, uiteenlopend van psychisch tot lichamelijk, financieel, juridisch en sociaal.

Besluit

Als je als psychotherapeut te maken krijgt met slachtoffers van rampen, is het boek een aanrader. Het geeft een verdieping in wat het werkelijk voor de overlevenden betekent om getekend te worden door een ramp, werk en inkomen te verliezen en invalide te worden. Het biedt kennis over de nazorg na rampen: over hoe een ramp wordt beleefd en een overlevende wordt geleefd door juridische, maatschappelijk en economische consequenties. Het helpt je om als hulpverlener empathisch te reageren, iets wat het echtpaar Ten Hove zo heeft gemist.

Literatuur

Kleber, R.J., & Hart, O. van der (1998).

Peritraumatische dissociatie: Acute reacties op schokkende gebeurtenissen en hun gevolgen. *Dth*, 18 (4), 340-355.

Renate Geuzinge

Tijdschrift Cliëntgericht Psychotherapie 44, 2006, 4